

STOP - VIOLENȚA INTRAFAMILIALĂ

STUDIU

Profesor POPA JANA

COLEGIUL TEHNIC „DORIN PAVEL”, ALBA IULIA

MOTTO: „Familia este chiar contextul evoluției indivizilor pe parcursul întregii vieți, de la naștere și până la moarte. Rădăcinile și roadele arborelui familial se hrănesc și se transmit și transgenerațional, iar dacă ele sunt amare, gustul existenței se alterează de la predecesori la urmași. Astfel, viața devine pentru mulți, dintr-o șansă de dezvoltare și împlinire a potențialităților, doar o cursă cu obstacole de care se tem sau pe care le percep ca insurmontabile. Adesea, consecințele nefaste se pot citi în starea de sănătate psihică și somatică, dar și în realizările sale școlare sau sociale”

Iolanda Mitrofan

PARTEA I. DELIMITĂRI CONCEPTUALE

Violența în familie (domestică) este diferită de alte tipuri de violențe, pentru că se produce în „spatele ușilor închise”, cu acordul tacit al tuturor, prin neintervenție sau intervenție inefficientă.

Violența în familie reprezintă orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru al familiei împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material (Legea nr. 217/22.05.2003)

Există mai multe tipuri de violență:

- **violența psihologică**- vizează emoțiile unei persoane, în special rănilor emoționale ce nu sunt vindecate. Cuvintele următoare sunt exemple de violență emoțională: „Este vina ta că.....”, „Dacă nu erai tu aș fi putut să.....”
- **violența mentală**- se traduce prin acte de abuz de putere sau de control a unei persoane asupra alteia. Actele de violență mentală cuprind toate gesturile și cuvintele care provoacă frica-terorizează, amenință, umilesc, insultă sau izolează o persoană de familia sau prietenii săi.
- **violența fizică**- însumează toate actele fizice care se fac cu intenția de a răni sau de a face rău unei persoane
- **violența sexuală**- desemnează actul sexual sau exploatarea sexuală, fără acordul persoanei. Actele care sunt considerate violență sexuală sunt: expunerea unei persoane la un material pornografic, violul, hărțuirea sexuală etc. Violența sexuală se poate produce singură sau însoțită de alte forme de violență.
- **violența verbală**- se folosește pentru a controla o persoană sau pentru a controla emoțiile ei. Violența verbală se poate prezenta sub diverse forme: țipete, insulte, ridiculizarea aspectului fizic, denigrare.

Ca și arie de cuprindere, violența domestică se referă la : abuzul copilului în familie; violența la nivelul relației de cuplu; violența între frați; abuzul și violența asupra părinților/ membrilor vârstnici ai familiei

PARTEA a II-a. CAUZELE APARIȚIEI VIOLENȚEI INTRAFAMILIALE

Există anumiți **factori de risc** ai apariției violenței intrafamiliale, întâlniți foarte frecvent în astfel de situații:

- ❖ statut educațional scăzut;
- ❖ status ocupațional scăzut (lipsa unui loc de muncă);
- ❖ dificultăți materiale, financiare, venituri reduse;
- ❖ existența unor abuzuri în copilăria agresorului;
- ❖ martor la violența în familia de origine;
- ❖ stimă de sine scăzută;
- ❖ unele norme religioase;
- ❖ consumul cronic de alcool sau substanțe nocive;
- ❖ tradiția care favorizează poziția bărbatului;
- ❖ insuficienta informare a victimei cu privire la existența alternativelor și a posibilităților de sprijin;
- ❖ toleranța femeii față de violență;

Cauzele apariției **abuzului asupra copilului**

1. Caracteristici parentale (ale adultului abuzator):

- adulții au suferit la rândul lor abuzuri în familia de origine;
- model parental abuziv;
- instabili emoționali, lipsiți de empatie;
- nu apreciază copilul corect, nu-l aprobă, nu-l acceptă;
- comunicarea deficitară cu copilul;
- atașament redus față de copil,
- familie tradițională ce folosește bătaia ca metodă educativă;
- izolare socială;

2. Condiții socio-economice și familiale:

- antecedente penale sau familiale semnificative;
- părinte unic sau în relație de coabitare/ concubinaj;
- conflicte maritale;
- stres economic, sărăcie;
- șomaj, decese, mutări frecvente;

PARTEA a III-a. INFLUENȚE ASUPRA DEZVOLTĂRII COPIILOR

Funcția principală a familiei, creșterea copiilor, este distorsionată cu largi și dramatice consecințe în viitor. Perturbarea acestei funcții se petrece în general, ca o stare de boală cronică ce se acutizează în momentele evenimentelor de violență. Cercetările arată că trauma copiilor care cresc într-o atmosferă de violență, chiar dacă nu ei sunt victimele directe, este mai intensă și cu consecințe mai profunde și mai de durată decât în cazul copiilor care sunt victime directe ale abuzurilor și neglijării din partea părinților (Catheline, Marcelli, 1999).

Într-o familie bântuită de violență, copiii cresc într-o atmosferă în care nevoile lor de bază (nevoia de siguranță, de viață ordonată, de dragoste) sunt profund neglijate.

Funcțiile parentale nu mai pot fi îndeplinite. O mamă victimă a violenței soțului este mai puțin capabilă să asigure îngrijirile de bază necesare copilului (hrană, casă, igienă, haine, sănătate fizică) sau să-l protejeze pe acesta de răniri, accidente, pericole fizice sau sociale. Copleșită de rușine pentru ceea ce i se întâmplă, de sentimentul eșecului în cea mai importantă relație

interpersonală, de teroare, de autoacuzării (Polman,1994) femeia nu mai este capabilă de a juca nici unul din rolurile impuse de viața familiei.

În atmosfera de violență, copilul devine cel mai adesea neglijat, expus tuturor relelor, de fapt rămâne într-o singură umplută doar de țipetele celor din jur. Această situație este probabil și explicația numărului mare de accidente domestice ale căror victime sunt copiii.

Copiii care cresc în familii violente dezvoltă comportamente și o condiție fizică ce-i face ușor de recunoscut. Ei prezintă:

- probleme fizice: boli inexplicabile, expuși la accidente în casă și în afara casei, dezvoltare fizică mai lentă;
- probleme emoționale și mentale: anxietate mărită, simțământ de culpabilitate, frica de abandon, izolare, mânie, frica de răniri și moarte;
- probleme psihologice: neîncredere în sine, depresie, comparare cu viața mai fericită a colegilor;
- probleme de comportament: agresivitate sau pasivitate la agresiunile celorlalți, probleme cu somnul, bătăi, fuga de acasă, sarcini la vârste mici, relații pentru a scăpa de acasă, mutilare, consum de droguri și alcool, comportament defensiv cu minciuna;
- probleme școlare: neîncredere, eliminare, schimbări bruște în performanțele școlare, lipsa de concentrare, lipsa de maniere sociale;
- identificarea cu eroi negativi;

PARTEA a IV-a. ABUZUL FIZIC ASUPRA COPIILOR

Există două tipuri de părinți abuzivi, iar prin combinare apare și cel de-al treilea tip:

- părinți abuzivi din dorința de a disciplina copilul;
- părinți abuzivi din dorința, conștientizată sau nu, de a distruge copilul;
- părinți abuzivi care afirmă că doresc disciplinarea copilului negând intenția distructivă;

De obicei ei sunt cei mai periculoși pentru că nu-și recunosc tratamentul inacceptabil pe care îl aplică copilului.

În delimitare atitudinii corecte și normale față de copil trebuie să se țină cont și de contextul socio-economic în care trăiește copilul, precum și de nivelul de acceptare al societății vizavi de violență, pedeapsă fizică, etc.

Fenomenul de abuz asupra copilului este considerat un fenomen multidimensional fiind prezent în toate societățile și la toate nivelele acestora și rezultând din interacțiunea mai multor elemente: particularități ale copiilor și părinților, relațiile care se stabilesc în cadrul intrafamilial, contextul cultural, comunitar și societal.

Când este vorba despre propriul copil, orice adult crede că-și poate exercita liber dreptul de a-l pedepsi pe copil. Pedeapsa fizică este folosită pentru a provoca durerea. Pedeapsa minoră, cea care nu periclitează fizic copilul, prin repetare sau folosită impropriu, în concordanță cu faptele comise, poate conduce la traume psihice și variază de la o lovitură cu palma până la utilizarea unor obiecte dure, rănirea, legarea, provocarea unor arsuri, tragerea de păr și chiar otrăvirea.

Vătămarea copilului se poate produce prin modalități diferite, având urmări grave pentru copil. În funcție de gravitatea faptei este determinat și gradul de abuz. Forme grave, periculoase pentru sănătatea copilului apar uneori printre modalitățile „ educative” aplicate copilului de către un părinte, care își exercită dreptul de a pedepsi copilul. E foarte greu de determinat când apare abuzul, dar e clar că dacă este pusă în pericol sănătate psihică și fizică a copilului e vorba de un

abuz. Părintele își atribuie drepturi depline asupra modului în care își crește și își educă copilul. La noi în țară, din punct de vedere cultural sunt tolerate diferite forme de violență.

„În cultura tradițională românească a-ți bate copilul semnifică a face om din el și un percept educațional te învață să nu ascunzi bâta de copil. Se știe că unde dă mama crește, iar bătaia e ruptă din rai. Dacă mentalitatea îți recomandă aceste practici, propria ta experiență de copil ți le confirmă, și nu există nici o școală pentru cea mai dificilă și importantă meserie, aceea de părinte, părintele va apela la bătaie și pedepse fizice fără a se întreba prea mult asupra consecințelor și a căuta alternative.”

Există numeroase cauze ale aplicării pedepsei fizice la copii:

- ❖ Moștenirea acestei forme de disciplină de la părinți. Cei care nu sunt în stare să-și reamintească trecutul, ajung să-l repete.
- ❖ Imaturitatea afectivă a părinților. Bătaia presupune o comoditate a părinților. Îi trebuie mai mult timp și efort pentru a căuta și găsi o formă alternativă de educație decât să lovească copilul.
- ❖ Nevoia excesivă de control apare sporadic la acei părinți care nu s-au realizat pe plan educațional, material, profesional, și care simt nevoia de a exercita în mod abuziv autoritatea asupra singurului aspect pe care îl pot controla: comportamentul copilului.
- ❖ Frustrarea. Această cauză derivă din cea anterioară și apare la părinți care deprimăți de eșecurile lor au nevoie de o” persoană slabă” asupra căreia să-și reverse frustrarea. Copilul este cea mai probabilă victimă. Adultul este cel care face regulile și care în mod obligatoriu are dreptate. Dacă copilul nu îndeplinește așteptările, adultul recurge la pedeapsa fizică.

Distingerea dintre abuzul și disciplinarea copilului se face sub mai multe aspecte: *intensitatea reacției parentale în raport cu greșeala, raportarea episodului prezent la anumite episoade anterioare, consecințele asupra comportamentului, intenția părintelui, severitatea pedepsei.*

Argumente împotriva folosirii pedepsei fizice:

- limitele între pedeapsa fizică și abuz pot fi adesea ambigue - orice părinte care apelează la pedeapsa fizică poate în anumite condiții să evolueze spre abuz;
- pedeapsa fizică face parte din categoria „întăriri negative”;
- recurgerea frecventă la pedeapsa fizică implică precocitatea capacității și autorității parentale. În cazul în care copilul răspunde doar la pedeapsa fizică, putem aprecia că autoritatea părinților și-a pierdut puterea;
- pedeapsa fizică are ca rezultat formarea la copil a unei mentalități de învins și nu de învingător.

Cel mai puternic mesaj transmis neintenționat copilului prin folosirea pedepsei corporale este acela că violența este un comportament acceptabil, că este în regulă ca o persoană puternică să folosească forța pentru a corecta pe cel mai slab. Aceasta ajută la perpetuarea unui ciclu al violenței în familie și societate.

Dacă un copil trăiește în critică,

El învață să condamne.

Dacă un copil trăiește în ostilitate,

El învață să se bată.

Dacă un copil trăiește în ridicol,
El învață să fie temător.
Dacă un copil trăiește în rușine,
El învață să fie timid.
Dacă un copil trăiește în toleranță,
El învață să fie răbdător.
Dacă un copil trăiește în încurajare,
El învață ce este încrederea în sine.
Dacă un copil trăiește în adevăr,
El învață să aprecieze.
Dacă un copil trăiește în nepărtinire,
El învață ce este dreptatea.
Dacă un copil trăiește în siguranță,
El învață să aibă încredere.
Dacă un copil trăiește în aprobare,
El învață să fie mulțumit de sine.
Dacă un copil trăiește în acceptare și prietenie,
El învață să găsească dragostea în lume.

PARTEA a V-a. ROLUL ȘCOLII ÎN COMBATERICA DEVIANȚEI ȘCOLARE

Un copil, victimă a violenței intrafamiliale, este de obicei un copil cu probleme în adaptarea școlară. Relația școală-familie este și terenul de manifestare a unor disfuncționalități, care dacă se corelează sistematic duc la apariția fenomenelor de inadaptare școlară, dificultăți de învățare, absenteism, violența școlară – toate reprezentând devianța școlară.

Elevii cu probleme de comportament prezintă, în general, o motivație redusă pentru învățarea școlară - de aceea ei trebuie întotdeauna motivați pentru a se implica în învățare; în acest sens pot enumera unele sugestii privind modalitățile de intervenție în înlăturarea comportamentelor indezirabile și întărirea celor dorite, adaptative:

- Aprobarea, stimulii pozitivi (recompensele) întăresc comportamentul și probabilitatea ca acesta să se repete în viitor va fi mare.
- Extra-atenția acordată unui comportament sau altul întăresc acel comportament. De aceea aceasta trebuie acordată numai comportamentelor dorite însoțită de recompense (laude și încurajări: de ex. îmi place cum lucrează X sau mi-ar plăcea ca toți să lucreze ca Y etc.)
- **Atenție!** Nu trebuie acordată extra-atenție comportamentelor indezirabile, pentru că, deși poate fi una negativă (ridicarea tonului, amenințarea cu sancțiunea, teorii lungi și plictisitoare despre moralitate etc.), ea poate întări și recompensa comportamentul. Copiii le place să atragă atenția și dacă singurul mod de a atrage atenția este atenția negativă se va comporta astfel încât să o obțină.
- Atunci când considerăm că un anumit comportament incomod nu merită a fi sancționat, căutați să-l ignorați. Pentru aceasta trebuie să evitați contactul vizual cu copilul și să încercați să vă mențineți calmul. Când copilul a încetat comportamentul inadecvat, invitați-l să participe la ceea ce faceți, discutați cu copilul în mod normal fără să-i arătați resentimente sau supărare. Evitați contactul vizual prelungit, rugămintea sau cearta.

- În cazul în care anumite conduite nu pot fi ignorate(acțiuni precum lovirea unui alt copil), interveniți cu mult calm și tact. Încercați să aflați ce s-a întâmplat, ce l-a supărat pe copilul respectiv și într-o manieră cât mai impersonală. Ajutați copilul să-și recapete controlul prin încurajarea blândă.. Arătați-i multă grijă, atenție, afecțiune, arătați-i că-i înțelegeți “necazurile”(spuneți-i-o, nu-l lăsați doar pe el să înțeleagă).

Cel mai important lucru pentru prevenirea reacțiilor nevrotice îl reprezintă provocarea unor sentimente pozitive, asigurarea unui climat care să-i confere copilului confort psihic, stimularea buneii dispoziții, a relațiilor prietenești!

Unele modalități de diminuare a comportamentelor indezirabile pot fi :

- animarea comunicării între familii și stimularea unor demersuri comune de către grupuri de părinți cu probleme sau situații asemănătoare;
- inițierea și abilitarea părinților în utilizarea procedeeleor educative adecvate vârstei și particularităților individuale ale copiilor;
- formarea unor atitudini care să favorizeze colaborarea familiei cu alte instituții educative : școala, grădinița, biserica etc.;
- asistența psihopedagogică sau psihoterapeutică acordată familiilor aflate în situații de criză ;
- consilierea părinților ai căror copii sunt victime ale violenței intrafamiliale;

pregătirea cuplurilor tinere în vederea maternității și paternității.

PARTEA aVI-a. ROLUL INSTITUȚIILOR STATULUI ÎN COMBATAREA VIOLENȚEI

În unele cazuri de abuzuri este necesară intervenția instituțiilor abilitate în ocrotirea copilului. O modalitate de scoatere a copilului din mediul violent este **plasamentul familial**.

Conform practicii internaționale, plasamentul familial constă în încredințarea unui copil, unei persoane sau familii, alta decât părinții biologici, cu sau fără consimțământul acestora. Familia de primire poate fi din rândul familiei lărgite sau din comunitatea din care face parte copilul. Familia primitoare își asumă responsabilitățile pentru creșterea și educarea copilului. Deși plasamentul familial și încredințarea erau considerate alternative prioritare față de instituționalizarea copilului, în practică ele au fost și rămân încă forme marginale.

Pentru profesionistul implicat în investigarea situațiilor de rele tratamente împotriva copilului este important să știe să descopere simptomele neglijării și abuzului și să ia măsurile care se impun pentru remedierea climatului familial, ținând cont de interesul major al acestuia.

BIBLIOGRAFIE:

1. Constantin Mădălina, „Maltratarea copilului între cunoaștere și intervenție” Editura Lumen, 2004;
2. Muntean, Ana.; Popescu, M.; Popa, S. „Victimele violenței domestice: copiii și femeile”, Editura Eurostampa, Timișoara, 2001, p. 64.